

**SOXTA XABARLAR (FEYK NEWS) VA ULARNI ANIQLASH
USULLARI**

Milliy g'oya, huquq kafedrası

katta o'qituvchisi (phd)

Abdupattayev Hasanboy

Kenjayeva Munisaxon

Qo'qon Davlat Universiteti

Xorijiy til fakulteti

1-bosqich talabasi

Annotatsiya : Ushbu maqolada raqamli axborot asrida keng tarqalgan soxta xabarlar muammosi, ularning jamiyatga ta'siri va ularni aniqlashning asosiy usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda mediasavodxonlikning ahamiyati, manbani tekshirish, kontent tahlili va vizual ma'lumotlarni tekshirishning samarali metodlari ko'rib chiqiladi.

Tayanch so'zlar: soxta xabarlar, mediasavodxonlik, axborot, internet xavfsizligi, ijtimoiy tarmoqlar

Annotation : This article analyzes the problem of fake news widely spread in the digital age, its impact on society, and the main methods of identifying it. The study discusses the importance of media literacy, source verification, content analysis, and visual verification techniques. Keywords: fake news, media literacy, information, internet safety, social media.

Аннотация : В данной статье анализируется проблема фейковых новостей, широко распространённых в цифровую эпоху, их влияние на общество и основные методы выявления. Рассматривается значение медиаграмотности, проверка источников, анализ содержания и визуальных данных.

Ключевые слова: фейковые новости, медиаграмотность, информация, интернет-безопасность, социальные сети.

So‘nggi yillarda internet va ijtimoiy tarmoqlarning keskin rivojlanishi natijasida axborot oqimi misli ko‘rilmagan darajada oshdi. Har kuni millionlab yangiliklar, postlar va maqolalar e‘lon qilinadi. Ammo ularning barchasi ham ishonchli emas. Soxta xabarlar (feyk news) deganda, ataylab yoki bilmasdan tarqatilgan, haqiqatga to‘g‘ri kelmaydigan axborotlar tushuniladi. Ular jamiyatda noto‘g‘ri qarorlar, vahima, ishonchsizlik va ijtimoiy beqarorlik keltirib chiqaradi.

Soxta xabarlarining asosiy maqsadi — odamlarning e‘tiborini tortish, siyosiy, iqtisodiy yoki ijtimoiy manfaatlar yo‘lida fikrni manipulyatsiya qilishdir. Ayrim hollarda bu xabarlar auditoriyani chalg‘itish yoki reklama maqsadida yaratiladi. 2020–2023-yillar davomida olib borilgan xalqaro tadqiqotlarga ko‘ra, feyk xabarlar odatda ijtimoiy tarmoqlarda haqiqatdan tezroq tarqaladi, chunki ular hissiyotlarga kuchli ta’sir qiladi.

Soxta xabarlarni aniqlashda birinchi qadam — manbani tekshirish. Har qanday xabarni ko‘rganingizda, avvalo, uni kim e‘lon qilganini aniqlash zarur. Rasmiy yangilik saytlari, davlat idoralari yoki ishonchli OAV manbalariga tayanish kerak. Agar manba noma’lum, shubhali yoki hissiyotlarga boy bo‘lsa, bu xabar feyk bo‘lish ehtimoli yuqori.

Ikkinchi muhim bosqich — mazmun tahlili. Xabarning matni haddan tashqari dramatik, hayrat uyg‘otuvchi yoki g‘azabli ohangda yozilgan bo‘lsa, bu shubha uyg‘otadi. Haqiqiy axborot odatda neytral va faktlarga asoslangan bo‘ladi. Shuningdek, statistik ma’lumotlar keltirilgan bo‘lsa, ularning manbasi ko‘rsatilganiga e‘tibor berish lozim.

Uchinchi bosqich — vizual tekshiruv. Ko‘plab soxta xabarlar eski yoki boshqa voqealarga oid rasmlarni yangi hodisaga bog‘lab tarqatadi. Bunday holatda “reverse image search” (teskari rasm qidiruvi) kabi vositalardan foydalanish mumkin. Bu usul rasm yoki video aslida qachon va qayerda paydo bo‘lganini aniqlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, faktlarni solishtirish ham muhim. Biror xabarni bir necha mustaqil manbalarda tekshirib ko‘rish, faktcheking saytlaridan foydalanish tavsiya etiladi. Bunday yondashuv noto‘g‘ri ma’lumotlarni tezda fosh etadi. Shu bilan birga,

mediasavodxonlik feyk xabarlariga qarshi eng kuchli qurol hisoblanadi. Odamlar tanqidiy fikrlashni o'rgangan sari, ular chalg'ituvchi axborotlarga kamroq ishonishadi.

Xulosa qilib aytganda, soxta xabarlar zamonaviy axborot muhitida jiddiy ijtimoiy tahdiddir. Ularni aniqlash va ularga qarshi kurashish uchun har bir fuqaro mediasavodxon bo'lishi, manbani tekshirishi va har qanday axborotni tanqidiy tahlil qilishi lozim. Haqiqiy ma'lumot bilan yolg'on xabarni farqlay oladigan jamiyat — barqaror va ongli jamiyatdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Zhou X., Zafarani R. "A Survey of Fake News: Fundamental Theories, Detection Methods, and Opportunities." arXiv, 2018.
2. Ihsan Ali et al. "Fake News Detection Techniques on Social Media: A Survey." ResearchGate, 2022.
3. Anders M. "Fake News Detection." European Data Protection Supervisor, 2021.
4. "A Review of Fake News Detection Approaches." PMC, 2022.
5. ResearchGate. "Fake News Detection: A Comprehensive Study on Modern Techniques." 2023.